

Δρ. Δημήτριος Καραμπερόπουλος

Ο Βασίλης Βασιλικός για τον Ρήγα Βελεστινλή

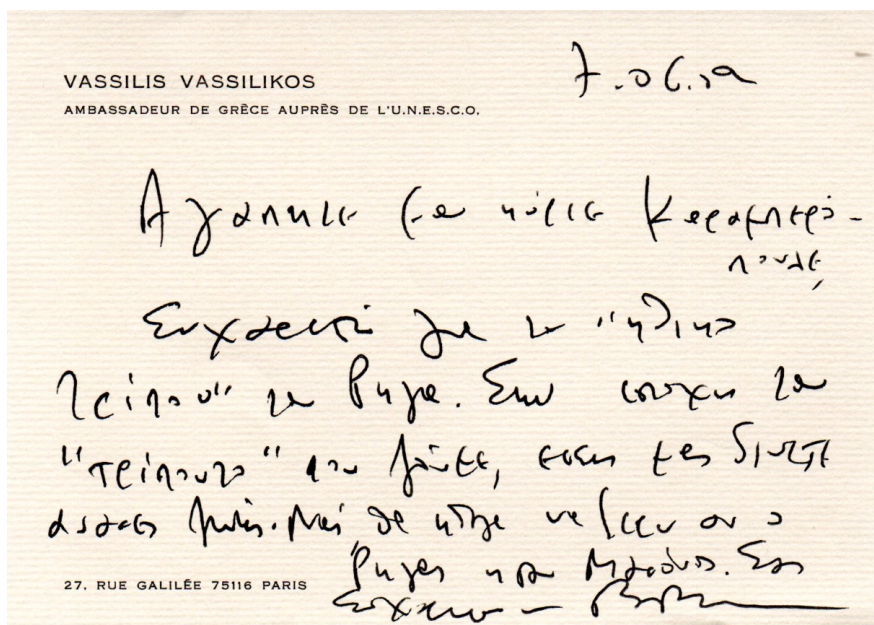
(Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *The books' journal*, τεύχ. 150, 2024, σελ. 8)

Στην εκπομπή «ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ», που είχε στην ΕΡΤ3, ο συγγραφέας Βασίλης Βασιλικός την ημέρα της εθνικής εορτής, 25 Μαρτίου 2002, συζητούσε με δύο ιστορικούς, τον Ιωάννη Παπαδριανό και την Αννίτα Πρασσά, ιδιαίτερα για τον Ρήγα Βελεστινλή. Προς το τέλος της συζήτησης τους ρώτησε αν ο Ρήγας ήταν Μασόνος, χωρίς ωστόσο να λάβει μια σαφή απάντηση.

Εκείνες τις ημέρες είχαμε παραλάβει τα αντίτυπα της αναστατικής επανέκδοσης του έργου του Ρήγα «Ο Ηθικός Τρίπους», που είχαμε επιμεληθεί και του το αποστείλαμε με τιμητική αφιέρωση μαζί με την μελέτη μας «Ο Ρήγας μεταφραστής των Ολυμπίων του Μεταστάσιο». Ήδη του είχαμε στείλει τον Φεβρουάριο του 2002 και άλλες εκδόσεις μας, όπως την «Χάρτα της Ελλάδος», το «Φυσικής απάνθισμα», «Τα Επαναστατικά», «Όνομα και καταγωγή του Ρήγα Βελεστινλή» κ.ά.

Από το Παρίσι, όπου ήταν πρεσβευτής στην UNESCO (1996-2004), μας στέλνει στις 7 Ιουνίου 2002 ένα επιστολικό δελτάριό του (σφραγίδα ταχυδρομείου 10-06-02) ευχαριστώντας για την αποστολή του «Ηθικού Τρίποδος» του Ρήγα και παράλληλα προσθέτει ότι θα ήθελε να ξέρει αν ο Ρήγας ήταν Μασόνος.

Συγκεκριμένα στο ιδιόχειρο σχετικό επιστολικό δελτάριό του ο Βασίλης Βασιλικός έγραφε: «Αγαπητέ μου κύριε Καραμπερόπουλε, ευχαριστώ για τον "Ηθικό τρίποδα" του Ρήγα. Στην εποχή του "τρίποντο" που ζούμε, εσείς μας δίνετε ανάσες ζωής. Και θα ήθελα να ξέρω αν ο Ρήγας ήταν Μασόνος. Σας ευχαριστώ, υπογραφή».

Το πρώτο επιστολικό δελτάριο (7-6-2002) του Βασίλη Βασιλικού στον Δημήτριο Καραμπερόπουλο για τον Ρήγα.

Μετά λίγες ημέρες, στις 26 Ιουνίου 2002, ύστερα από μια συστηματική διερεύνηση των έργων του Ρήγα, στάλθηκε η ακόλουθη απάντηση στο ερώτημα του Βασίλη Βασιλικού:

Αξιότιμο κ. Βασίλη Βασιλικό,
Ambassadeur de Grèce auprès de UNESCO, 27, Rue Galilée 75116, Paris

Αγαπητέ κύριε Βασιλικέ,

Έλαβα την ευχαριστήριο απάντησή σας στην αποστολή του *Ηθικού Τρίποδος* καθώς και το ερώτημά σας αν ο Ρήγας ήταν μασόνος, ερώτημα το οποίο θέσατε και στην εκπομπή σας, 25 Μαρτίου 2002, και το οποίο τότε έμεινε μετέωρο.

Για να δοθεί μια συγκεκριμένη απάντηση θα πρέπει πρώτα να γίνει μια διερεύνηση των έργων του Ρήγα, για να δούμε αν συγκεντρώνονται στοιχεία, τα οποία να ενισχύουν την άποψη ότι ήταν ή ότι δεν ήταν μασόνος. Ο Ρήγας Βελεστινλής έχει αρκετά έργα, στα οποία, αν και είναι μεταφράσεις ξένων βιβλίων, πολλές φορές καταγράφει και τις προσωπικές του αντιλήψεις.

Όπως γνωρίζετε και από την άλλη μου μελέτη σχετικά με το «Όνομα και την καταγωγή του Ρήγα», πάντοτε ξεκινώ από τα ίδια τα έργα του Ρήγα, για να συγκεντρώσω ενδοκειμενικά στοιχεία για το κάθε θέμα. Κατ' αυτόν τον τρόπο εργάστηκα για να απαντήσω στο ερώτημά σας.

Από την εμπειρία μου με τη βιβλιογραφία περί Ρήγα διαπιστώνω ότι ορισμένοι συγγραφείς πολλές φορές δεν μελετούν τα έργα του Ρήγα για ένα θέμα που πραγματεύονται, αλλά μεταφέρουν τις γνώμες άλλων συγγραφέων. Για παράδειγμα αναφέρω ότι ομιλητής στο Γ' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνo-Ρήγας», που πραγματοποιήθηκε στο Βελεστίνo τον Οκτώβριο του 1997, υποστήριξε την άποψη ότι ο Ρήγας ήταν μασόνος, προσκομίζοντας μνείες διαφόρων συγγραφέων. Στην ερώτηση όμως αν μελέτησε τα έργα του Ρήγα και αν στα έργα αυτά υπάρχουν στοιχεία που να τεκμηριώνουν ότι ήταν μασόνος, απάντησε ότι δεν μελέτησε τα έργα του Ρήγα!

Η διεξοδική ωστόσο μελέτη των έργων του Ρήγα δεν παρέχει στοιχεία, που να ενισχύουν την μασονική του ιδιότητα. Αν ήταν μασόνος θα περίμενε κανείς να καταγράφει στα έργα του μερικές συνήθειες θέσεις, όπως ήταν συνήθεια τότε με την Γαλλική Επανάσταση. Απεναντίας δεν αναφέρει τέτοιες απόψεις. Συγκεκριμένα:

1). Στο έργο του με τίτλο *Νέα Πολιτική Διοικήσεις*, και ιδιαίτερα στο πρώτο μέρος την *Επαναστατική Προκήρυξη*, παραλείπει την αναφορά στο «Υπέρτατον Ον», που αναγράφει το γαλλικό κείμενο. Νομίζουμε ότι αν ο Ρήγας ήταν μασόνος θα την μνημόνευε και ιδιαίτερα μάλιστα θα την τόνιζε. Επισημαίνεται πάντως ότι ο Ρήγας γνώριζε τον όρο «υπέρτατον όν», εφ' όσον τον χρησιμοποιεί στη μετάφραση του *Νέου Αναχάρσιδος*, Βιέννη 1797, σελ. 268. Παρατίθενται τα σχετικά κείμενα σε αντιστοιχία:

«En conséquence, Il proclame, en présence de **l' Être suprême**, la déclaration suivante des droits de l' homme et du citoyen».

«...κηρύττεται λαμπροφανώς η ακόλουθος δημοσία φανέρωσις των πολυτίμων δικαίων του ανθρώπου και του ελευθέρου κατοίκου τούτου του βασιλείου».

2). Στο ίδιο έργο, την *Επαναστατική Προκήρυξη*, και μάλιστα στο τμήμα που δεν περιέχεται στο γαλλικό κείμενο, έχει μια φράση χαρακτηριστική των αντιλήψεων του Ρήγα. Συγκεκριμένα τονίζει ότι τα φυσικά δίκαια είναι «θεόθεν» δοσμένα:

«...να εκβοήση μεγαλοφώνως, ενώπιον πάσης της Οικουμένης, με βροντώδη κραυγήν, τα ιερά και άμωμα δίκαια, οπού **Θεόθεν** τω εχαρίστησαν δια να ζήση ησύχως επάνω εις την γην».

Είναι διαφορετική η θέση αυτή του Ρήγα από την φυσιοκρατική αντίληψη της εποχής του, που δέχεται ως πηγή των δικαίων την Φύση.

3). Επίσης, στην *Επαναστατική Προκήρυξη*, στο δικό του κείμενο, αναγράφει ότι «όλοι πλάσματα Θεού είναι και τέκνα του πρωτοπλάστου». Συγκεκριμένη ορθόδοξη χριστιανική θέση.

4). Υποστηρίζεται ότι ο Ρήγας σαν μασόνος που ήταν χρησιμοποίησε την μυστικότητα και ότι συνέστησε «μυστική εταιρεία» για να προετοιμάσει την επανάστασή του. Όμως η μελέτη των έργων και των εγγράφων της σύλληψης και ανάκρισης δεν στοιχειοθετούν παρόμοια άποψη. Ο Ρήγας δεν συνέστησε μυστική εταιρεία., Είχε συχνές επαφές με τους Έλληνες της Βιέννης, καθώς και με τον καθηγητή της Ιατρικής και γιατρό της αυτοκράτειρας Πέτρο Φρανκ (Peter Frank, 1745-1821), (βλ. Χριστ. Περραιβού, *Σύντομος βιογραφία του αοιδήμου Ρήγα Φεραίου*, εν Αθήναις 1860, [Αθήνα, Βιβλιοπωλείον Νότη Καραβία, 1973] σελ. 38-39). Απλά και μόνο εργάστηκε με πολύ προσοχή και διάκριση για να αποφεύγει την προσοχή της αυστριακής αστυνομίας. Και το κατόρθωσε, διότι παραπλανούσε την λογοκρισία της Αστυνομίας με τα διάφορα στοιχεία που προσέθετε, όπως στην περίπτωση της *Χάρτας της Ελλάδος*, με τα νομίσματα και τις επιτεδογραφίες ιστορικών γεγονότων και τόπων της αρχαιότητας, ενώ ο πραγματικός του σκοπός ήταν να τυπώσει ένα πολιτικό χάρτη του κράτους του, που θα δημιουργούσε μετά την επανάσταση. Μόνο τα *Επαναστατικά* του κείμενα (*Επαναστατική Προκήρυξη*, *Δίκαια του Ανθρώπου*, *το Σύνταγμα και Θούριος*) τα τύπωσε παράνομα. Ο Ρήγας γνώριζε καλά ότι δεν θα ήταν δυνατόν πλέον να αποκρύψει τους πραγματικούς του σκοπούς και να πάρει την άδεια εκτυπώσεως από τον λογοκρίτη της Αυστριακής Αστυνομίας. Επί πλέον θα αποκαλύπτονταν το επαναστατικό του σχέδιο. Ακόμη γνωρίζουμε από τα *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή* των Αιμ. Λεγράνδ και Κ. Αμάντου ότι ο Ρήγας τραγούδαγε στη Βιέννη του *Θούριό* του στις συναντήσεις με τους Έλληνες πατριώτες. Και η Αυστριακή Αστυνομία πληροφορήθηκε την επαναστατική κίνηση του Ρήγα μόνο μετά από την προδοσία του Έλληνα εμπόρου της Τεργέστης.

5). Ενδιαφέρουσες είναι οι σχετικές παρατηρήσεις του Λεάνδρου Βρανούση, ότι οι απόψεις που έχουν διατυπωθεί πως «ο Ρήγας είχε ιδρύσει μυστική Εταιρεία κατά τα τεκτονικά πρότυπα (μυστικοπαθής αοριστία αρχών και στόχων, διαδοχικά στάδια κατηχήσεως, ιεράρχηση "μεμνημένων" σε βαθμίδες κ.λ.π.) δεν επιβεβαιώνονται από καμμία αξιόπιστη μαρτυρία. Οι λεγόμενες "τεκτονικές παραδόσεις", ατεκμηρίωτες πάντοτε, αποδεικνύονται, όλες, υστερογενείς». Βλ. Λεάνδρος Βρανούσης, *Η Σημαία, τα Εθνόσημα και η Σφραγίδα της "Ελληνικής Δημοκρατίας" του Ρήγα*, Αθήνα 1992, σελ. 364, ανάπτυπο από τον 8^ο τόμο του Δελτίου της Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρείας Ελλάδος.

6). Ο Ρήγας κάνει συχνά αναφορά στον Σταυρό, σύμβολο της χριστιανικής του πίστης, όπως στον *Θούριό* του, στιχ. 22, 109, 123, και στον *Ύμνο Πατριωτικό*, στροφή 14 και 40. Αν ήταν μασόνος το πιο πιθανό θα παρέλειπε τέτοιες σαφείς αναφορές.

7). Επίσης, στον *Ύμνο Πατριωτικό*, στροφή 14, τονίζει ότι πηγή της ελευθερίας είναι ο «Πλάστης». Αν ήταν μασόνος θα περίμενε κανείς διαφορετική έκφραση, σύμφωνα με τις τεκτονικές αντιλήψεις:

«Σταυρός, πίστις και καρδιά
δουφέκια και καλά σπαθιά
γκρεμίζουν Τυραννίαν
τιμούν Ελευθερίαν,
οπ' έδωκεν ο Πλάστης στο δουνιά».

8). Στην τρίχρωμη Σημαία του κράτους του, που καταχωρίζει στο Παράρτημα του Συντάγματός του, χρησιμοποιεί ως σύμβολο εκτός από το ρόπαλο του Ηρακλέους και τον σταυρό. Στο κέντρο της σημαίας του θέτει σε οριζόντια θέση το ρόπαλο του Ηρακλέους με τρεις σταυρούς επάνω.

9). Επισημαίνουμε ακόμη ότι ο όρκος στον *Θούριο* δίδεται φανερά και δημόσια από τους επαναστατημένους ραγιάδες και όχι κρυφά, όπως στις τεκτονικές στοές και άλλες μυστικές εταιρείες. Επί πλέον δεν περιέχεται κάποιο συμβολικό σήμα, όπως στις τεκτονικές στοές, απλά και μόνο οι επαναστάτες υψώνουν τα χέρια προς τον ουρανό. Βλ. Απ. Δασκαλάκη, *Τα εθνεγερτικά τραγούδια του Ρήγα Βελεστινλή, έκδοσις νέα μετά προσθηκών*, εκδόσεις Ε. Γ. Βαγιονάκη, Αθήναι 1977, σελ. 46.

Αγαπητέ κ. Βασιλικέ, συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι:

A). Η παράθεση των ανωτέρω στοιχείων από τα έργα του Ρήγα δεν τεκμηριώνουν την άποψη ότι είχε μασονική ιδιότητα ο συγγραφέας τους. Απεναντίας όλα τα στοιχεία δείχνουν ότι ο Ρήγας δεν ήταν μασόνος.

B). Η αναφερόμενη τάχα μασονική ιδιότητα του Ρήγα από «τεκτονικές παραδόσεις» είναι όλες μεταγενέστερες και ατεκμηρίωτες, που δεν είναι δυνατόν ιστορικά να ληφθούν υπ' όψιν.

Με εκτίμηση

Δημήτριος Καραμπερόπουλος
Διδάκτωρ Ιστορίας της Ιατρικής
Πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας
Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα

Μετά τρίμηνο περίπου (στο φάκελο η σφραγίδα του ταχυδρομείου ανέγραφε 09-09-02) λάβαμε σχετική επιστολή, ευχαριστώντας για την απάντηση που δόθηκε στο ερώτημά του, και επαινώντας το έργο που πραγματοποιείται για τον Ρήγα Βελεστινλή:

«Αγαπητέ μου κύριε Καραμπερόπουλε, σας ευχαριστώ θερμά για την εμπεριστατωμένη απάντηση που δώσατε στο ερώτημά μου. Νομίζω πως όπως τοποθετείτε το ζήτημα, είναι πράγματι έτσι. Και πάλι ευχαριστώ ευχόμενος από καρδιάς την ίδια επιτυχία στο εθνικό έργο που αναλάβατε και καλό χειμώνα. Δικός σας. Υπογραφή Βασίλης Βασιλικός. Υ.Γ. Σύντομα θα σας έρθουν τα πρακτικά του συνεδρίου για τον Ρήγα που κάναμε στην Unesco το 1998».

VASSILIS VASSILIKOS

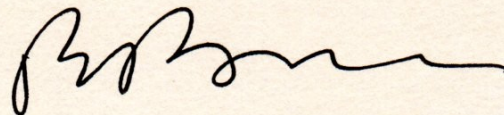
AMBASSADEUR DE GRÈCE AUPRÈS DE L'U.N.E.S.C.O.

Αγαπητέ φίλε κ. Δημήτρη,
σε ευχαριστώ πολύ για την
αξιοπρόσωπη απάντηση που μου έστειλες
από την Αθήνα. Νοεμβρίου που είσαι στην
Αθήνα, είναι πολύτιμο. Και
στη συνέχεια ευχαριστώ που με
καλείς

27, RUE GALILÉE 75116 PARIS

Με όλη φιλία και
σε ευχαριστώ για την
απάντησή σου.

Από
την Αθήνα

Υ.Γ. Ευχαριστώ πολύ για την
αξιοπρόσωπη απάντησή σου
που με καλείς. Ο Βασίλης 2/14/92

Οι δύο όψεις του δεύτερου επιστολικού δελταρίου (9-9-2002) του Βασίλη Βασιλικού στον Δημήτριο Καραμπερόπουλο για τον Ρήγα.